

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

МАТЕРІАЛИ
XLVI НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Харків
ХНМУ
2012

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Матеріали XLVI навчально-методичної конференції

21 листопада 2012 року

м. Харків

Харків
ХНМУ
2012

Педагогічна культура викладача вищої школи: матеріали XLVI навчально-методичної конференції (Харків, 21 листоп., 2012 р.) / М-во охорони здоров'я України, Харк. нац. мед. ун-т. – Харків : ХНМУ, 2012. – Вип. 3. – 240 с.

Редакційна колегія:

Краснікова С.О. – зав. кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Фоміна Л.В. – зав. кафедри української мови, основ психології та педагогіки

Корнейко І.В. – зав. кафедри іноземних мов

Іоненко І.Р. – зав. кафедри латинської мови та медичної термінології

Відповідальний за випуск – професор Марковський В.Д.

Гончаренко Л.О. Гуманізація та гуманітаризація освіти як ключові напрямки діяльності викладача сучасної вищої школи	36
Григорова І.А., Сало В.І., Тихонова Л.В. Викладання сучасної неврології у вищій школі в соціально-філософському аспекті	41
Громов А.А., Кравченко В.І. Від трансляційного до діалогового навчання у суспільних науках	43
Гусак О.Г., Кузнецова І.В. Роль ситуації успіху в процесі розвитку відносин співробітництва між педагогом і студентами	45
Дашук А.М., Пустова Н.О. Досвід застосування методики психолого-педагогічної діагностики на кафедрі дерматології, венерології і СНІДу	47
Дашук А.М., Пустовая Н.А. Культура и техника речи как один из компонентов педагогической техники	50
Дуденко В.Г., Евтушенко І.Е. Роль спілкування в педагогічній діяльності	53
Журавлев А.С., Ященко М.И., Шушляпина Н.О. Преподавание оториноларингологии в контексте инновационных и творческих подходов	56
Журавлева Л.В., Цивенко О.И., Лахно О.В. Роль личности преподавателя в формировании будущего врача	58
Журавльова Л.В., Філоненко М.В. Креативність викладача як необхідна складова інноваційного навчання	61
Журавлева Л.В., Олейник М.А. Компетентность – основа педагогической деятельности	63
Зудина Л.Ю. Об искусстве слова	65
Ионенко И.Р. Креативность в формировании мотивации к изучению латинской лексики	67
Капустник В.А., Костюк І.Ф., Калмиков О.О. Інформаційні технології як невід'ємна складова професійно-педагогічної культури викладача вищої медичної школи	69
Карпенко К.І. Перипетії педагогічної культури викладача вищої школи	73

по поводу латинского слова *radix, radicis* f дают понимание термина «радикальный» (радикальная мастэктомия). Если известно это латинское слово, значение термина «эрадикация *Helicobacter pylori*» становится понятным не только гастроэнтерологу.

Проведение такой работы способствует достижению сразу нескольких учебных целей: формирует мотивацию к обучению латинской терминологии, демонстрируя ее значимость для профессионального языка медика, помогает лучше запомнить лексику, подчеркивает необходимость заучивания латинских слов в словарной форме, поскольку именно в словарной форме обнаруживается производящая основа для терминов в родном и современных иностранных языках.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ

Капустник В.А., Костюк І.Ф., Калмиков О.О.

Виходячи з визначення культури в узагальненому контексті [1] сутність професійно-педагогічної культури можна окреслити як сукупну перетворювальну діяльність викладача і викладацького колективу, а також результати цієї діяльності.

У сучасних умовах тотальної інформатизації суспільства педагогічний процес не може залишитися осторонь цих докорінних змін. Саме в педагогіці стають у нагоді сучасні засоби комунікації та інформаційні технології (ІТ), і перш за все мережеві технології – локальні (у межах навчального закладу чи невеликої території) і глобальні (Інтернет). Незамінними вони стають при організації позааудиторної роботи, забезпечуючи дистанційну взаємодію між суб'єктами навчального процесу.

Інформаційні технології (ІТ), від англ. «*information technology*», – широкий клас дисциплін та галузей діяльності, що належать до технологій управління та обробки даних, в тому числі, із застосуванням обчислювальної техніки [2]. Під інформаційними технологіями найчастіше розуміють комп'ютерні технології. У цьому звуженому контексті мається на увазі використання комп'ютерів та програмного забезпечення для зберігання, перетворення, захисту, обробки, передачі та отримання інформації.

Найрозповсюдженішими засобами ІТ є персональний комп'ютер (стаціонарні чи мобільні конфігурації), кишенькові й планшетні прилади, можливості яких визначають за апаратною комплектацією та встановленим програмним забезпеченням. Звісно, існують вузькоспеціалізовані рішення від консолі Sony Play Station до складних автоматизованих систем, інтегрованих у

інформаційну інфраструктуру навчального закладу, але їх доля серед засобів навчання не перевищує кількох процентів [3].

Із появою комп'ютерних мереж навчання набуло нової якості, пов'язаної в першу чергу з можливістю оперативно отримувати інформацію з будь-якої точки земної кулі. Через глобальну комп'ютерну мережу Інтернет можливий миттєвий доступ до світових інформаційних ресурсів (електронних бібліотек, баз даних, сховищ файлів та ін.).

У мережі доступні й інші засоби ІТ – електронна пошта, списки розсилки, групи новин, чат, блог, соціальні мережі тощо. Розроблено спеціальні програми для спілкування в режимі реального часу, які дозволяють після встановлення зв'язку передавати текст, що вводиться з клавіатури, а також звук, зображення і будь-які файли. Ці програми дозволяють організувати спільну роботу віддалених користувачів [4].

Із появою нових алгоритмів стиснення даних якість звуку та відео, доступна для передачі по комп'ютерній мережі істотно підвищилася і стала наближатися до параметрів звичних телекомунікаційних засобів. Як наслідок, досить активно стали розвиватися відносно нові засоби ІТ – Інтернет-телефонія, веб-семінари тощо. Із застосуванням простого обладнання та доступного програмного забезпечення через Інтернет можна здійснювати голосове та візуальне спілкування.

За допомогою мережевих засобів ІТ стає можливим широкий доступ до навчально-методичної та наукової інформації, організація оперативної консультаційної допомоги, навчальне моделювання науково-дослідницької діяльності, проведення віртуальних занять (семінарів, лекцій) у режимі реального часу.

Існує декілька основних класів інформаційних та телекому-нікаційних технологій, що є значимими з точки зору вищої (зокрема, медичної) освіти. Прикладом таких технологій є аудіо-, відеотрансляції та записи, які дозволяють студентам прослуховувати лекції кращих викладачів. Записи з лекціями можуть бути використані як у комп'ютерних класах, так і кожним студентом окремо на власному обладнанні. Слід зауважити, що в американських та європейських навчальних закладах давно стало звичною нормою викладати базовий матеріал паралельно у друкованих виданнях та у вигляді відеозаписів.

Потужною технологією, що дозволяє зберігати та передавати основний об'єм матеріалу, є навчальні електронні видання, як розповсюджені у комп'ютерних мережах, так і записані на носії. Індивідуальна робота з ними сприяє глибокому розумінню та засвоєнню матеріалу. Ці технології дозволяють пристосувати наявні навчальні матеріали до індивідуального використання, надають можливості для самонавчання та самоперевірки отриманих знань. На відміну від традиційної книги, навчальні електронні видання дозволяють подавати матеріал у динамічній графічній формі.

Важливим завданням педагогіки є втілення в життя принципу індивідуального підходу до навчання, надання максимальної можливості для розвитку особистісних і професійних якостей, творчої індивідуальності майбутніх фахівців [5]. У процесі навчання студент має постійну потребу консультування з викладачем, і застосування інформаційних технологій дозволяє останньому регулювати та контролювати процес одержання знань не тільки на завершальному етапі, але й у процесі навчання, практично в будь-який час.

Інформаційні технології активно впливають на процес навчання та виховання студентів, оскільки змінюють схему передачі знань та методи навчання. Поряд із цим, впровадження ІТ у систему освіти не тільки впливає на освітні технології, але і вводить нові. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального обладнання, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації, а також зі створенням нових засобів навчання та зберігання знань, наприклад, електронних підручників та мультимедіа; електронних бібліотек та архівів, глобальних і локальних освітніх мереж, інформаційно-пошукових та інформаційно-довідкових систем тощо.

Дидактичні задачі, що розв'язуються за допомогою ІТ, включають удосконалення організації викладання, підвищення індивідуалізації навчання; підвищення продуктивності самопідготовки студентів; індивідуалізацію роботи викладача; прискорення доступу до навчальної інформації; підсилення мотивації до навчання; активізацію процесу навчання, можливість залучення студентів до дослідницької діяльності; забезпечення гнучкості процесу навчання.

Ми чітко уявляємо, що використання сучасних засобів ІТ може привести й до негативних наслідків, у числі яких слід відзначити ряд факторів психолого-педагогічного характеру й вплив засобів ІТ на фізіологічний стан і здоров'я студента [6]. Зокрема, значні недоліки застосування ІТ в навчальному процесі пов'язані з тотальною індивідуалізацією, яка перешкоджає живому діалогічному спілкуванню між викладачами, студентами й пацієнтами, пропонує їм сурогат спілкування у вигляді «діалогу з комп'ютером».

Справді, активний у мовному аспекті студент не має можливості звичайного спілкування при роботі із засобами ІТ, протягом усього періоду навчання він в основному лише отримує інформацію, а тому мова як засіб об'єктивізації мислення людини не використовується протягом тривалого часу. Студент не набуває достатнього досвіду діалогічного спілкування, формування й формулювання думки професійною мовою, а це різко гальмує його становлення як лікаря-фахівця.

Крім того, без практики діалогічного спілкування, як підтверджують психологічні дослідження, не формується й монологічне спілкування із самим собою, власне самостійне мислення [6], адже питання, поставлене самому

собі, є найбільш вірним показником наявності самостійного мислення. Якщо обрати шлях загальної індивідуалізації навчання за допомогою ІТ, можна втратити власне можливість формування творчого мислення, що за своїм походженням засноване на діалозі.

Використання готових інформаційних продуктів, у тому числі опублікованих у мережі Інтернет, нерідко призводить до негативних наслідків іншого плану. Найчастіше при цьому «спрацьовує» властивий всьому живому принцип економії сил: запозичені з мережі Інтернет готові реферати, навчальні історії хвороби стали сьогодні вже звичним фактом, що аж ніяк не сприяє підвищенню ефективності навчання й виховання.

Нарешті, виховання лікаря неможливе без реальної практичної підготовки «біля ліжка хворого». Останнє не може замінити ніяка найдосконаліша комп'ютерна модель патологічного процесу, навіть із застосуванням найсучасніших технологій.

На кафедрі внутрішніх та професійних хвороб ХНМУ протягом багатьох років проводиться впровадження та подальше удосконалення засобів ІТ: мультимедійна наочність, веб-сайт, електронні навчально-методичні матеріали, дистанційний супровід позааудиторної самостійної роботи студентів за допомогою вебінарів тощо.

Таким чином, інформаційні (комп'ютерні) технології навчання є важливим компонентом професійно-педагогічної культури викладача вищої медичної школи. Для успішного впровадження ІТ у освітній процес необхідно враховувати наступні аспекти:

- часові (кожна навчальна дисципліна має свої організаційно-методичні та змістові особливості, відповідно до яких необхідно обрати момент «включення» до нього ІТ);
- технічні (залежно від кола задач, які треба розв'язувати, необхідно підібрати комп'ютер та додаткові прилади – сканер, принтер, модем, навушники, мікрофон, камеру тощо);
- організаційні (при впровадженні ІТ у процес вивчення дисципліни виникає питання сервісного супроводу програмного забезпечення та обладнання, оскільки далеко не кожний викладач володіє навичками, необхідними для комплексного обслуговування комп'ютерного обладнання або для самостійної розробки навчальних засобів).

Культура використання ІТ у навчальному процесі в системі вищої медичної освіти передбачає упередженість щодо можливих негативних наслідків.

Подальшими перспективами є раціоналізація впровадження ІТ у освітній процес вищого медичного навчального закладу із відповідною мотивацією викладачів, вживанням заходів щодо підвищення їх комп'ютерної грамотності та адекватним технічним забезпеченням.

Література:

1. Общая и профессиональная педагогика / под ред. В.Д. Симоненко, М.В. Ретивых. – Брянск : Изд-во БГУ, 2003. – Кн. 1 – 174 с.
2. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании / И.Г. Захарова. – М. : Academia, 2008. – 192 с.
3. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина. – М. : Academia, 2008. – 368 с.
4. Трайнев И.В. Новые информационные коммуникационные технологии в образовании / И.В. Трайнев. – М. : ФЛП Дашков И.К., 2009. – 320 с.
5. Медична освіта у світі та в Україні / Ю.В. Поляченко, В.Г. Передерій, О.П. Волосовець [та ін.] – К. : Книга плюс, 2005. – 384 с.
6. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности / С. Д. Смирнов. – М. : Академия, 2005. – 400 с.

ПЕРИПЕТІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Карпенко К.І.

Педагогічна культура викладача вищої школи ґрунтується як на загальнолюдських, вічних цінностях, так й на таких, що залежать від історичного часу, віку, національної, партійної приналежності, соціального статусу особи викладача, очікуваного/неочікуваного стереотипу його поведінки та ін. Не є винятком й педагогічна культура викладача вищого навчального медичного закладу. Тридцятирічний досвід роботи у нашому університеті надає можливість простежити певні трансформації.

Вперше представляючи мене у студентській аудиторії, завідувач кафедри звернув увагу на те, що на відміну від нього я навчалася у світлі XXVII з'їзду КПРС. Для свого часу це було цілком логічно, бо мене приймали працювати на ідеологічну кафедру. Коли завідувач кафедри вийшов з аудиторії, один з дотепних студентів промовив: «Слава богу, що ми навчаємося при денному світлі!». Для того ж таки часу це було не лише оригінальним, а й досить сміливим вчинком. На щастя, політична ситуація змінювалася в бік демократизації й нові, так би мовити, пріоритети «життя при денному світлі» виходили на авансцену педагогічного процесу.

Перипетії педагогічної культури з необхідністю віддзеркалювали соціально-політичну ситуацію в країні. Слово «перипетії» якнайкраще характеризує стан швидких, часом несподіваних змін у культурі. У нашій національній педагогічній культурі відбувався інтенсивний процес переоцінки цінностей: від домінування колективних цінностей над індивідуальними до зростання ролі особистості викладача й, нарешті, визнання педагогічного процесу як інтерактивної міжособистісної комунікації викладача і студента.